

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-403-0-37>

**INNOVATIVE METHODS IN TRAINING OF TEACHER
LEADERSHIP OF FUTURE SPECIALISTS IN EDUCATIONAL,
PEDAGOGICAL SCIENCES**

**ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ
ВИКЛАДАЦЬКОГО ЛІДЕРСТВА У МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ОСВІТНІХ, ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК**

Reznik S. M.

*Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor,
Assistant Professor at the Department
of Pedagogy and Psychology
of Social Systems Management
by the Academician I. Ziazyun
National Technical University
“Kharkiv Polytechnic Institute”
Kharkiv, Ukraine*

Резнік С. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки і
психології управління соціальними
системами імені академіка І. Зязюна
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний
інститут»
м. Харків, Україна*

Проблема формування та розвитку викладацького лідерства є актуальною для сучасної теорії та методики професійної освіти, оскільки таке лідерство – це потенціальні можливості для підвищення ефективності, забезпечення новаторства, розширення можливостей у системі сучасної освіти України. Викладацьке лідерство розглядається як неформальна роль педагога, який здатний успішно взаємодіяти та здійснювати вплив на академічну спільноту з метою удосконалення діяльності закладів освіти. Такий вплив та керівна роль викладача не обмежується аудиторією та роботою зі здобувачами освіти, але може включати ініціативи у напрямку просвітницької, методичної, наукової, громадської діяльності тощо.

Формування викладацького лідерства у системі професійної підготовки майбутніх фахівців освітніх, педагогічних наук потребує спеціальної цілеспрямованої роботи та вибору інноваційних методів навчання, оскільки має передбачати розвиток у студентів рольової ідентичності як лідера-педагога, формування їх здатності до активності, ініціативності, планування, організації, розробки та реалізації інновацій тощо.

Проаналізуємо роботи у сфері лідерської освіти тощо для визначення найбільш доцільних методів формування викладацького лідерства у майбутніх фахівців освітніх, педагогічних наук.

А.М. Кел особливо відзначає, що сучасні студенти – технічно розвинені, розумні та цінують взаємодію з викладачем, а тому метод лекцій та запам'ятовування фактів із підручників – погані методи для них. Вона докладно аналізує використання літератури та кіно як методи інноваційної педагогіки та зазначає, що «інноваційний професор використовує мобільні телефони, розумний годинник, YouTube, Hulu, Netflix, підкастинги або фільми в поєднанні з літературою та лекціями, щоб ефективно залучати та розвивати всебічних лідерів із здібностями, які можуть бути застосовані до різних керівних ролей у різних галузях» [1, с. 28]. Вона робить висновок, що «література сприяє лідерству. ...що інтеграція літературних творів розкриває світові лідерів наступного покоління, знайомить їх із глобальними культурами, провокаційними питаннями та сприяє розвитку наступних навичок лідерства: (а) моральні міркування, (б) навички критичного мислення, (в) здатність керувати невизначеністю, (г) емпатичне культурне розуміння, (д) емоційний інтелект, (є) співчуття, (ж) самосвідомість, (з) навички розповідання історій та (і) важливість контексту і різних точок зору» [1, с. 209].

А. Нахаванді представляє метод інтегрованого навчання із одночасною участю двох викладачів лідерства та історії. Студенти читали твори, дивились фільми та вивчали лідерство на історичних прикладах, зокрема підсумковою роботою було написання на 5–7 сторінок біографії історичного лідера з визначенням його лідерського стилю, при цьому висновки мали підкріплюватись концепціями та теоріями лідерства [2].

Дж.Р. Вільямс описує застосування художнього фільму для розуміння студентами п'яти видів влади: примусу, винагороди, законної, еталонної, експертної. Завдання полягало у тому, щоб проілюструвати конкретними прикладами з фільму використання того чи іншого виду влади героями фільму. Метод отримав позитивні відгуки студентів [3]. Подібним чином Х. Россон та П.П. Вікс використовують художні фільми для пояснення студентам теорії сильних сторін особистості М. Бакінгема і Д. Кліфтона і для розвитку здатності студентів визначати сильні сторони у себе та у інших людей, підкріплюючи свої висновки конкретними прикладами, що ілюструють певну поведінку [4].

С.Ф. Одом використовує різноманітні методи у викладанні лідерського курсу: читання текстів, рефлексії, обговорення у малих групах, презентації, екскурсії та лекції. Але найбільшу увагу було приділено методу дискусій. С.Ф. Одом наголошує, що середовище, в якому відбуваються дискусії, є найбільш значущим предиктором результатів лідерства [5, с. 18]. Студентів спрямовувати до розвитку

здатності проводити дискусію, бути її керівником і для цього все починалось із невеликих парних завдань, у яких студенти дискутували між собою, а закінчувалось у кінці курсу тим, що вони могли залучити до дискусії всіх своїх одногрупників, всю свою групу. Змістом дискусій були питання лідерства з використанням поточних сучасних подій, для їх проведення використовувались статті проєкту *New York Times in Leadership*. У процесі підготовки до занять студенти читали відповідні статті та мали підготувати дискусійні питання, у тому числі обов'язково такі, які відповідають вищим рівням таксономії Блума [5].

Д.М. Дженкінс в своєму дослідженні також зробив висновок, що дискусії – метод, який використовується викладачами найбільш часто у лідерській освіті. Для оцінювання частоти використання методів він опитав 118 респондентів, які викладали академічний онлайн-курс з лідерства. Дискусійні методи значно переважали, але також із найбільш часто використовуваних методів були: кейс-метод (студенти ознайомились із письмовими чи усними історіями/ситуаціями, які ілюстрували приклади ефективного чи неефективного лідерства), методи рефлексивного ведення журналів чи блогів, метод самооцінки студентів одне одного, метод лекцій та презентацій, відеометод (через кіно, телебачення або інші медіакліпи – YouTube, Hulu та ін.), проблемне навчання, метод проєктів. Автор цього дослідження відзначив, що отримані ним результати можуть мати значення для планування інтерактивного навчання лідерству, стимулювання інновацій та нових ідей в онлайн-навчанні лідерству у віртуальному класі [6].

На основі проведеного аналізу хочемо зазначити, що вибір інноваційних методів формування викладацького лідерства у майбутніх фахівців освітніх, педагогічних наук має базуватись на цікавих та різноманітних матеріалах, для чого можна використовувати новинні статті, історичні біографії, наукові праці, художні та публіцистичні твори, а також перегляд відео, у тому числі фільмів, телебачення, відеороликів на різноманітних платформах. Ефективність застосування таких матеріалів має підкріплюватись відповідними завданнями, під час виконання яких студенти можуть краще проаналізувати, заглибитись та зрозуміти певний матеріал на основі прикладів, проілюстрованих у відео або текстах.

Ще одним способом роботи з такими матеріалами є їх обговорення та дискусії. Перевагами дискусій є емоційна залученість студентів, сприяння кращому та різносторонньому розумінню ними лідерських ідей та фасилітативна підтримка викладачем їх проведення шляхом спеціальних питань та надання студентам керуючої ролі у їх проведенні. Здатність студента керувати дискусією та залучати всю аудиторію до роботи не тільки розкриває нові можливості

інтерактивного навчання, але й дозволяє йому проявити комунікативні, інтелектуальні та організаційні лідерські якості. Студент у такій позиції має вміти вислуховувати різноманітні точки зору, задавати питання, стимулювати розмірковування та різносторонність аналізу проблеми, сприяти активності всієї аудиторії та інтелектуальній роботі вищого порядку кожного з учасників дискусії.

Цікавими методами формування викладацького лідерства у студентів є також проблемний, метод проєкту, метод взаємного оцінювання, різноманітні практичні вправи, рольові та ділові ігри, рефлексивні вправи тощо. Загалом поєднання індивідуальної та групової роботи, усних та письмових завдань, читання текстів та переглядів відео дозволяє зацікавити та активізувати студентів, сприяє кращому розумінню ними питань лідерства та розвитку практичних здатностей і вмінь.

Таким чином, вибір інноваційних методів формування викладацького лідерства у майбутніх фахівців освітніх, педагогічних наук має ґрунтуватись на забезпеченні активності, різноманітності роботи, емоційному залученні, інтенсифікації роботи студентів, що сприятиме міцності лідерських знань, здатностей, вмінь та якостей.

Література:

1. Cal A. M. Innovative pedagogy: what are the best practices of professors in STEM, leadership, or professional programs who integrate literature? : dissertations ... the degree of Doctor of Education in Organizational Leadership. Malibu, California, USA, 2017. 278 p.
2. Nahavandi A. Teaching Leadership to First-Year Students in a Learning Community. *The Journal of Leadership Education*. 2006. № 5(2). P. 14–27.
3. Williams J.R. Pirates and Power: What Captain Jack Sparrow, His Friends, and His Foes Can Teach Us about Power Bases. *The Journal of Leadership Education*. 2006. № 5(2). P. 60–68.
4. Rosson H., Weeks P.P. “I am Different, Not Less”: Temple Grandin and Strengths-Based Leadership Education. *Journal of Leadership Education*. 2018. № 7(3). P. 231–240.
5. Odom S.F. Undergraduate student perceptions of the pedagogy used in a leadership course: A qualitative examination. *Journal of Leadership Education*. 2015. № 14(2). P. 17–29.
6. Jenkins D.M. Teaching Leadership Online: An Exploratory Study of Instructional and Assessment Strategy Use. *The Journal of Leadership Education*, 2014. № 5(2). P. 129–149.